

Examining the Postgraduate Thesis Conducted in a Qualitative Research Design Concerning Children's Rights

Gül KADAN

Department of Child Development, Faculty of Health Science, Çankırı Karatekin University, Çankırı, TURKEY

ABSTRACT

The aim of this study was to investigate the postgraduate theses in the qualitative research design for children's rights. In the research conducted by the qualitative research methods with case study method, it was studied with theses which were open to transportation in YOK National Thesis Center. In this context, it was determined that there were 37 theses in qualitative research design. With the method of document analysis, 25 theses which are open to transportation in YOK National Thesis Center were determined and the research was carried out with these theses. It was determined that 17 of the theses reached as a result of the study were master and 8 were doctoral thesis. It was found that most of the theses were conducted in Social Sciences Institute (n=17) and Social Work Department (n=6) in 2013 (n=4) and the most technically used interview technique (n=15) was used. It was determined that the most targeted teachers/managers, health professionals and the opinions of the children (n=8) were received in the theses. As a result, the results of the thesis, which is the most frequently used content in the thesis, are lacking in both the application and the information about the contract (n=10). Based on the results obtained, it can be suggested that the regulations on the rights of children should be renewed taking into account the social characteristics and the social awareness on the rights of children should be increased.

Key words: Children rights, Postgraduate thesis, Qualitative research

Çocuk Haklarına Yönelik Nitel Araştırma Deseninde Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi

ÖZET

Araştırmada, çocuk haklarına yönelik nitel araştırma deseninde yapılan lisansüstü tezlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması yöntemiyle gerçekleştirilen araştırmada YÖK Ulusal Tez Merkezinde ulaşılabilir olan tezlerle çalışılmıştır. Bu kapsamda nitel araştırma deseninde yapılan 37 tez olduğu belirlenmiştir. Doküman analizi yöntemiyle, YÖK Ulusal Tez Merkezinde ulaşılabilir olan 25 tez belirlenmiş ve araştırma bu tezlerle gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda ulaşılan tezlerin 17'sinin yüksek lisans, 8'inin doktora tezi olduğu belirlenmiştir. Tezlerin en fazla 2013 yılında (n=4), Sosyal Bilimler Enstitüsünde (n=17) ve Sosyal Hizmetler Ana Bilim Dalında (n=6) yapıldığı, teknik olarak en fazla görüşme tekniğinin kullanıldığı (n=15) saptanmıştır. Tezlerde en fazla amaçlananın öğretmen/yönetici, sağlık profesyonelleri ve çocukların görüşlerinin alınmasının olduğu (n=8) belirlenmiştir. Tezlerde içerik olarak en fazla ulaşılan sonucun ise uygulanan programın gerek uygulamada, gerekse sözleşmenin ne olduğuna yönelik bilgilerde eksiklik olduğu (n=10) bulunmuştur. Elde edilen sonuçlara dayanarak, çocuk haklarına yönelik düzenlemelerin toplumsal özelliklerin göz önünde bulundurularak yenilenmesi ve çocuk hakları konusunda toplumsal bilincin artırılması önerilebilir.

Anahtar kelimeler: Çocuk hakları, Lisansüstü tez, Nitel araştırma

GİRİŞ

Çocuğun dünyaya geldiği andan itibaren korunması ve kollanması ileriye bir yatırım olarak düşünülebilir. Çocukluk kavramının insanlık tarihi kadar eski olmasının bir sonucu olarak bu konuda da yıllardır devam eden tartışmalar söz konusudur. On yedinci yüzyıldan önce çocuklara değer verilmediği, çocukların yetişkinin minyatürü olarak görüldüğü bilinmektedir. Tüm bu görüşler ise, çocuğun varlığının hiçe sayılmasına, çocuğun özgürce gelişiminin engellenmesine neden olmaktadır (Çelen, 1995). On yedinci yüzyıldan itibaren, bugünün çocuklarının yarının yetişkinleri olacağı görüşü ağırlık kazanmış ve toplumlarda bu görüş paralelinde yeni çocuk tanımları ve bu tanımlarla beraber çocukların nasıl korunup kollanacağına yönelik düşünceler ağırlık kazanmaya başlamıştır. Bu düşünceler altında çocukların kendine özgü düşünce duygu ve hayatlarının olduğu kabul edilmiş, artık yetişkinin minyatürü olarak görülmemiş, çocuklara yönelik düzenlemeler geliştirilmiştir. Ancak her ne kadar bu düzenlemeler yapılmış olsa da eksikliklerin olduğu belirlenmiş ve tüm dünyada kapsamlı ilk düzenleme olan "Çocuk Hakları Sözleşmesi" 20 Kasım 1989 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda oy birliği ile kabul edilmiştir (Peker-Ünal, 2010).

Çocuk Hakları, çocuğun dünyaya geldiği andan itibaren, tüm gelişim alanlarında desteklenmesini, sağlıklı bir ortamda yetişmesi ve büyümesini sağlayan, her türlü istismar ve ihmalden korunmasını esas alan, yetişkinlerle eşit haklara sahip olduğunu belgeleyen ve tüm dünya ülkelerinin üzerinde anlaştığı resmi sözleşmedir (Hodgkin ve Newell, 2000). Her ne kadar çocuğun hakları yasalarla garanti altına alınmış olsa da, uygulamada eksikliklerin olduğu da bilinmektedir. Bu eksikliklerin neler olduğunun belirlenmesinde yararlanılabilecek alanlardan birisi de üniversitelerdir. Üniversitelerde yapılacak her türlü çalışma, topluma genellenebilmekte, farkındalık oluşturmada ve eksiklikler tamamlanabilmektedir (Atkins, Brown ve Brown, 2002). Literatür taramasında, çocuk haklarına yönelik olarak yapılmış lisansüstü tezlerinin harmanlanarak incelenmesine rastlanılmamıştır. Bu noktadan hareketle araştırmada, çocuk haklarına yönelik nitel araştırma deseninde yapılan lisansüstü

tezlerinin incelenmesi amaçlanmıştır (Turanlıgil ve Uyanıklıgil 2010).

MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması, durum çalışmasında doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Durum çalışması değerlendirme süreçleri başta olmak üzere, bir durumun, bir olayın derinlemesine analiz edildiği bir yöntemdir. Durum çalışmalarında sıklıkla kullanılan doküman analizi tekniği ise, araştırılan konu hakkındaki kayıt ve belgelerin belirli bir sistematığe göre incelenmesi amacıyla kullanılan teknik olarak tanımlanabilmektedir (Creswell, 2017).

Çalışma Grubu

Araştırmada YÖK Ulusal Tez Merkezinde nitel araştırma deseninde yapılan 37 tez olduğu belirlenmiştir. Bu tezlerden ulaşılabilir olan 25 tez olduğu için araştırma bu tezlerle gerçekleştirilmiştir. Ulaşılan tezlere yönelik bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Lisansüstü Tezlerin Betimleyici Özellikleri

Özellikler	f	%
Tez türü		
Yüksek Lisans	17	68
Doktora	8	32
Tezin Yapıldığı Enstitü		
Sosyal Bilimler Enstitüsü	17	68
Eğitim Bilimleri Enstitüsü	6	24
Sağlık Bilimleri Enstitüsü	2	8
Tezin Yapıldığı Ana Bilim Dalı		
Sosyal Hizmetler ABD	6	24
İlköğretim ABD	4	16
Çocuk Gelişimi ABD	3	12
Eğitim Yönetimi ABD	3	12
Sosyoloji ABD	3	12
Hukuk ABD	2	8
Kamu Hukuku ABD	2	8
Kamu Yönetimi ABD	2	8
Uluslararası Politik Çalışma ABD	1	4
Program Geliştirme ABD	1	4

Tezin Yapılma Tarihi		
1998	1	4
2004	2	8
2005	1	4
2008	1	4
2009	2	8
2010	1	4
2011	3	12
2012	3	12
2013	4	16
2014	2	8
2015	1	4
2016	1	4
2017	2	8
Tezlerde Kullanılan Teknik		
Görüşme	15	60
Gözlem	11	44
Doküman Analizi	1	4

Veri Toplama Araçları

Tezlerin yapılma amaçları ile tezlerden elde edilen sonuçları belirlemek amacıyla alanında uzman öğretim üyelerinin görüşleri doğrultusunda içerik analiz formu oluşturulmuş, Tablo 2 ve Tablo 3 olarak sunulmuştur.

Tablo 2. Yapılan Tezlerin Amaçlarına Yönelik Oluşturulan İçerik Analiz Formu

Kategoriler	Alt Kategoriler
Çocuk Hakları	Program Hukuksal durum Öğretmen/yönetici,sağlık profesyonelleri ve çocuk görüşleri Risk altındaki çocuklar Hikaye kitapları ve çizgi filmler

Tablo 3. Yapılan Tezlerdeki Sonuçlara Yönelik Oluşturulan İçerik Analiz Formu

Kategoriler	Alt Kategoriler
Çocuk Hakları	Risk altındaki çocukların durumu Yetersizliklerin olması Bilgi eksiklikleri Hak ihlalleri

Verilerin Analizi

Oluşturulan içerik analiz formu doğrultusunda tezlerin amaç ve sonuçları incelenmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 4, Şekil 1 ve Şekil 2'de sunulmuştur.

BULGULAR

Çocuk Haklarına yönelik nitel araştırma deseninde yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi amacıyla yapılan araştırma doğrultusunda çalışmaya dahil edilen lisansüstü tezler hakkında öncelikle tanımlayıcı bilgiler Tablo 4'de sunulmuş, daha sonra tezlerin özetleri verilmiş ve tezlerin amaç ve sonuçları Şekil 1 ve Şekil 2'de sunulmuştur.

Dikmen (1998), çalışan çocuklara yönelik sorunları Çocuk Hakları Sözleşmesi çerçevesinde incelemeyi amaçladığı çalışmada, İstanbul'un 15 değişik ilçesinde dört farklı okulunda istihdam edilmiş çocuklarla yüz yüze görüşmeler gerçekleştirmiştir. 150 çocukla gerçekleştirdiği araştırma sonucunda çocukların çalışma yaşamlarında sağlıklarını, fiziksel, zihinsel, ruhsal, ahlaki ve sosyal gelişimlerini doğrudan ya da dolaylı olarak olumsuz yönde etkileyebilecek pek çok tehlike ile karşı karşıya oldukları sonucuna ulaşmıştır.

Turanlı (2004) Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne göre, çocuğun ekonomik sömürden korunmayı amaçladığı araştırmasında, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin yanında, çalışan çocukların Türkiye'de ne durumda olduğunu literatür taraması yöntemiyle incelemiştir. Araştırma sonucunda, çalışan çocukların en temel haklarından mahrum bırakıldıklarını, istismar ve ihmale açık hale geldiklerini pek çok sağlık sorunu yaşayabileceklerini belirlemiştir.

Cankurtaran- Öntaş (2004) suça sürüklenen çocukları, polis-çocuk ilişkisini incelemeyi amaçladığı çalışmada 193 polisle görüşme yapmış, 55 çocukla hem görüşme gerçekleştirmiş, hem de gözlemler yapmıştır. Araştırma sonucunda, polislerin suçlu çocuklara cezalandırmacı bir yaklaşımda buldukları, hem polisin hem de çocuğun toplum tarafından dışlandığını düşündükleri, çocukların haklarının engellendiği, çocukların varlıklarının aile içinde göz ardı edildiği, onların çalışmaya zorlandığı sonucuna ulaşmıştır.

Tablo 4. Tezlere Ait Tanımlayıcı Bilgiler

Yazar	Tezin Adı	Yıl	Enstitü/ Üniversite	Örneklem	Yöntem	Amaç	Sonuç
Dikmen, A.	Çocuk haklarına dair sözleşme çerçevesinde İstanbul'da çalışan çocuklar üzerine bir değerlendirme	1998	Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Mimar Sinan Üniversitesi	150 çocuk	Görüşme	Çocukların görüşü	Risk altında olmaları
Turanlı, K.	Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi çerçevesinde çocuğun ekonomik sömürüden korunma hakkı	2004	Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Anadolu Üniversitesi	Kanunlar, düzenlemeler	Doküman inceleme	Kanun ve düzenlemelerin incelenmesi	Çocukların risk altında olması
	Çocuk hakları ve sosyal hizmetin güçlendirilme yaklaşımı açısından suça yönelen çocuk-polis ilişkisi	2004	Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Hacettepe Üniversitesi	55 yargılanan çocuk ve 193 polis	Gözlem, Görüşme	Çocuk-polis ilişkisi	Polislerin çocuk haklarını ihlal etmesi
Kavak, F.	Çocuk Haklarının korunmasında polisin görev ve yetkilerinin uygulama açısından değerlendirilmesi	2005	Sosyal Bilimler Enstitüsü/Polis Akademisi	66 polis ve 66 avukat	Görüşme	Polis ve avukatların görüşleri	Uygulamalar yetersiz
Aktürk, S.	Avrupa Birliği sürecinde Türkiye'de çocuk hakları ve güvenliği	2006	Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Mustafa Kemal Üniversitesi	Yasa ve Mevzuatlar	Doküman inceleme	Mevcut durum incelemesi	Türkiye'de yetersizlikler
Özdemir-Uluç, F.	İlköğretim programlarında çocuk hakları	2008	Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Ankara Üniversitesi	İlköğretim Programları	Doküman inceleme	Programın incelenmesi	Programda yetersizlik
Uçuş, Ş.	Çocuk hakları sözleşmesinin ilköğretim programlarındaki yeri ve sözleşmeye yönelik öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin görüşleri	2009	Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Hacettepe Üniversitesi	96 öğretmen ve 2 yönetici	Görüşme	Öğretmen ve yönetici görüşleri	Öğretmen ve yöneticilerde yetersizlik
Baysan-Kobat, İ.	Ulusal ve Uluslararası hukukta çocuk hakları ışığında çocuk suçluluğu ve nedenleri	2009	Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Kırıkkale Üniversitesi	Kanunlar	Doküman inceleme	Mevcut durumun saptanması	Kanun ve yasalarda yetersizlik
Peker-Ünal, D.	İlköğretim öğretmenlerine yönelik web tabanlı çocuk hakları eğitim programı	2010	Eğitim Bilimleri Enstitüsü/Ankara Üniversitesi	53 öğretmen	Görüşme	Öğretmen görüşü	Hazırlanan eğitim programı ile ilgili olumlu öğretmen görüşleri
Turan, S.	Masalların çocuk hakları bağlamında çözümlenmesi: Her güne bir masal adlı kitap üzerine bir inceleme	2011	Eğitim Bilimleri Enstitüsü/ Ankara Üniversitesi	70 masal	Doküman inceleme	Masallardaki çocuk hakları	Masalarda çocuk haklarına yer verilmiş.
Erbay, E.	Türkiye'de çocuk haklarını tanıtmaya, yaygınlaştırma ve izlemeye yönelik uygulamaların eleştirel analizi ve bir model önerisi	2011	Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Hacettepe Üniversitesi	Alanında uzman 43 kişi	Görüşme	Alan uzmanlarının görüşlerini alma	Kurumlarda ve uygulamalarda eksiklik
Yıldız C.B.	Devlet egemenliği ve insan hakları rejimi altında çocuk hakları: 2006-2010 yılları arasında Terörle Mücadele Kanunuyla yargılanmış çocuklar	2011	Sosyal Bilimler Enstitüsü/ İstanbul Bilgi Üniversitesi	Yargılanmış çocuklar	Doküman inceleme	Terörle mücadele kanununun incelenmesi	2010 yılına kadar yetersizlik
Güneş, G.	Çocuk hakları açısından Türkiye'de sığınmacı çocuklar: Çeçen çocukları örneği	2012	Sosyal Bilimler Enstitüsü/Yalova Üniversitesi	113 Çeçen çocuğu	Görüşme	Çocuklarının görüşlerini alma	Çocukların risk altında olması
Kurt, G.	Yataklı sağlık kuruluşlarında çocuk ile ilgili sağlık hizmetlerinin çocuk hakları sözleşmesine uygunluğunun ve sağlık profesyonellerinin çocuk hakları konusundaki farkındalık ve tutumlarının değerlendirilmesi	2012	Sağlık Bilimleri Enstitüsü/ Kırıkkale Üniversitesi	335 Sağlık profesyoneli	Görüşme	Sağlık	Sağlık profesyonellerinin çocuk hakları konusunda yetersiz olmaları
Batur-Musaoglu, E.	MEB 36-72 aylık çocuklar için okul öncesi eğitim programının (2006) çocuk hakları açısından incelenmesi	2012	Eğitim Bilimleri Enstitüsü/ Ankara Üniversitesi	MEB 2006 Okul Öncesi Eğitim Programı	Doküman inceleme	Programın incelenmesi	Programın yetersiz olduğu

Musayeva, G.	Avrupa Birliği, Türkiye ve Azerbaycan'da çocuk hakları	2013	Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Selçuk Üniversitesi	Yasa, Kurum ve Kuruluşlar	Doküman incelemesi	Mevcut durumun incelenmesi	Uygulamalarda farklılıklar
Öz- Akar, L.	Çocuk hakları bağlamında çocuklarda eğitim hakkı	2013	Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Çaç Üniversitesi	Belge ve Kanunlar	Doküman incelemesi	Belge ve kanunlarda çocuk haklarının incelenmesi	Belge ve kanunlarda yetersizlik
Mamur-İşıkçı, Y.	Sosyal politika açısından Türkiye'de çocuk hakları sorunu: Alana ilişkin bir araştırma	2013	Sosyal Bilimler Enstitüsü/ İnönü Üniversitesi	875 İlköğretim ikinci kademe öğrencisi	Görüşme	Çocukların görüşleri	Çocukların daha fazla kendilerine yönelik hak talepleri
Uçuş, Ş.	Çocuk hakları eğitim programının hazırlanması ve değerlendirilmesi	2013	Eğitim Bilimleri Enstitüsü/ Hacettepe Üniversitesi	44 İlköğretim birinci kademe öğrencisi	Görüşme	Çocukların görüşlerinin alınması	Eğitimle çocuklar farkındalık kazanmışlardır.
Durgut, A.	2005 Sosyal Bilgiler dersi öğretim programlarının çocuk hakları açısından incelenmesi	2014	Eğitim Bilimleri Enstitüsü/ Dumlupınar Üniversitesi	İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi öğretim programı	Doküman incelemesi	Programın incelenmesi	Programda yetersizlik
Bülbün-Aktı, B.	TRT Çocuk Kanalında yayınlanan okul öncesi yaş gruplarına yönelik çizgi dizilerin çocuk hakları açısından incelenmesi	2014	Sağlık Bilimleri Enstitüsü/ Hacettepe Üniversitesi	TRT Çocuk kanalında 2012 yılı Aralık ayında yayınlanan okul öncesi döneme yönelik yedi çizgi film	Doküman incelemesi	Çizgi filmlerin incelenmesi	Çizgi filmlerinde çocuk haklarına yer verildiği
Ateş, A.	Yönetimsel açıdan sınıf öğretmenlerinin çocuk hakları konusunda bilgi sahibi olmalarının etkililiği üzerine bir çalışma	2015	Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Hasan Kalyoncu Üniversitesi	37 sınıf öğretmeni	Görüşme	Öğretmenlerin görüşlerini inceleme	Sınıf öğretmenlerinin uygulamada yetersiz olmaları
Şimşek, B.	Türkiye'de 2005 yılı sonrası çocuk haklarının gelişimi	2016	Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	Türkiye'de çocuk haklarına yönelik 2005 yılından sonra çıkarılan kanun ve düzenlemeler	Doküman incelemesi	Kanun ve düzenlemelerin incelenmesi	Programın uygulanmasında yetersizlikler
Ergen, M.K.	Okul müdürlerinin bayrak törenlerinde yaptıkları konuşmaların çocuk hakları açısından incelenmesi	2017	Eğitim Bilimleri Enstitüsü/ Marmara Üniversitesi	12 Okul müdürü	Görüşme	Okul müdürlerinin görüşlerini alma	Okul müdürlerinin çocuk haklarına yönelik olumlu ve olumsuz görüşlerinin olduğu
Özdemir-Doğan, G.	Çocuk hakları eğitiminde uzman sınıf öğretmenlerinin perspektifinden etkili çocuk hakları eğitimi: Anlayışlar ve uygulamalar	2017	Eğitim Bilimleri Enstitüsü/ Gaziantep Üniversitesi	6 sınıf öğretmeni	Görüşme	Öğretmenlerin görüşlerini alma	Öğretmenlerin çocuk haklarını uyguladıkları

Kavak (2005) yaptığı araştırmasında çocuk haklarının korunmasında polisin görev ve yetkilerinin uygulamada yeterli olup olmadığını incelemek amacıyla 66 polis ve avukatla görüşme gerçekleştirmiştir. Araştırma sonucunda, uygulamaların yetersiz olduğu bulunmuş, uygulamaların gözden geçirilerek yeniden yapılandırılması gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

Aktürk (2006) yaptığı çalışmasında Türkiye'de çocuk suçluluğuna yönelik birtakım düzenlemeler olmasına rağmen bu konuda gereken ilerlemelerin sağlanamadığı ve bu ilerlemelerin sağlanabilmesi amacıyla dünyada ve

Türkiye'deki düzenlemelerin yeniden gözden geçirilmesinin amaçlandığı çalışmasında dünyadaki ve Türkiye'deki yasa ve mevzuatları incelemiştir. Araştırma sonucunda, Türkiye'de çocuk hakları konusunda gereken sonuca ulaşamadığı sonucuna ulaşmıştır.

Özdemir- Uluç (2008) yaptığı araştırmasında Türkiye'deki. İlköğretim programlarında sosyal, tarihsel ve kültürel içerikli programlarda çocuk haklarına ne ölçüde yer verildiğini belirlemeyi amaçlamıştır. İlköğretim programlarının sınıflara göre incelendiği araştırma sonucunda, çocuk haklarına sistemli bir şekilde yer verilmediği, yer verilen bölümlerde ise

etkili olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Uçuş (2009) Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin okullarda uygulanması ve yaşatılmasına ilişkin öğretmen ve yöneticilerin görüşlerini almayı amaçladığı araştırmasında 96 öğretmen ve yöneticiyle görüşmüştür. Araştırma sonucunda, öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin büyük çoğunluğunun çocuk haklarını bilmedikleri, sınıfta ve okulda doğrudan çalışma yapmadıkları, ders programında ele alındığı kadarıyla yer verdikleri, çocuk haklarını çocuklara nasıl öğreteceklerini bilmedikleri sonucuna ulaşmıştır.

Baysan-Kobat (2009) çocuk haklarının Ulusal ve Uluslararası hukuktaki gelişimi ve günümüzdeki durumunu ortaya koymayı amaçladığı çalışmasında dünyadaki ve Türkiye'deki kanunları incelemiştir. Araştırma sonucunda, çocuk haklarında gerek ulusal, gerekse uluslararası hukukta yetersizliklerin olduğu sonucuna ulaşmış ve tüm toplumun bilinçli hareket etmesinin gerekli olduğunu belirtmiştir.

Peker- Ünal (2010) ilköğretim sınıf öğretmenleri için Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 13. ve 28 maddelerinin öğretimi için bir eğitim programı tasarlamak, programa yönelik görüşleri belirlemek amacıyla yaptığı araştırmasında 53 öğretmenle görüşmüştür. Araştırma sonucunda, hazırlanan eğitim programına yönelik öğretmenler, olumlu görüş belirtmişler, ancak aynı zamanda programın daha anlaşılır olması için gerekli düzenlemelerin yapılması gerektiği yönünde de görüş belirttikleri sonucuna ulaşmıştır.

Turan (2011) "Her Güne Bir Masal" adlı kitapta çocuk haklarına ne düzeyde ve nasıl yer verildiğini belirlemek amacıyla gerçekleştirdiği araştırmasında 70 masalı incelemiştir. Araştırma sonucunda, masalarda çocuk hakları ile ilgili olumlu anlatımlara en fazla yer verildiğini, bunu sırasıyla gelişme hakkıyla ilgili olumlu ifadeler, yaşamsal haklara ilişkin olumsuz ifadeler, katılma hakkına ilişkin olumlu ifadeler ve katılma hakkına ilişkin olumsuz ifadelerin izlediğini belirlemiştir.

Erbay (2011) Türkiye'de çocuk hakları anlayışının ve uygulamasının var olan durumunu analiz ederek, bir model önerisi geliştirmek amacıyla yaptığı araştırmasında Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Milli Eğitim Bakanlığı,

TBMM Çocuk Hakları İzleme Komitesi, yerel yönetimler, hükümet dışı örgütler ve medyadan 43 kişi ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirmiştir. Araştırmanın sonucunda SHÇEK'in koordinatörlük görevini yürütmesinde sorunlar olduğu, ulusal raporların katılımcı bir metotla ve zamanında hazırlanamadığı, bunun SHÇEK dışı nedenlerden kaynaklandığı, İl Çocuk Hakları Komiteleri ve Çocuk Forumlarının ise katılım hakkı bağlamında güçlendirilmesi gerektiğini düşündükleri sonucuna ulaşmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı'nda gerek öğretim metotlarındaki yanlışlıklar ve gerekse öğretmen ve yöneticilerinin bakış açılarında eksiklikler olduğu sonucuna ulaşmış, TBMM Çocuk Hakları İzleme Komitesi, savunuculuk ve yasa hazırlama yönünden zayıf bulunmuş ve kapalı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yerel Yönetimler her ne kadar çocukla ilk temas geçebilecek bir yapı olmalarına rağmen, çocuk bakışına ve çocuk katılımına önem vermedikleri, Hükümet dışı örgütlerde maddi imkan yetersizliği ve işbirliğinin sağlanamaması nedeniyle sorunlar yaşandığı, medyada ise çocuk hak ihlallerinin olduğu saptanmıştır.

Yıldız (2011) devlet egemenliği ve insan hakları rejimi arasındaki ilişkiyi ve Türkiye'de Terörle Mücadele Kanunu üzerinden yargılanan çocuklar olgusunun altında yatan nedenleri belirlemek amacıyla yaptığı araştırmasında 2006-2010 yılları arasında Türkiye'de Terörle Mücadele Kanunu üzerinden yargılanan çocukları incelemiştir. Doküman analizi tekniğiyle gerçekleştirdiği araştırma sonucunda, 2006-2010 yılları arasında uygulanan Terörle Mücadele Kanunu'nun Çocuk Hakları Sözleşmesini ihlal ettiğini, ancak 2010 yılında yapılan düzenlemeler ile Kanunun Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne uygun hale getirildiği sonucuna ulaşmıştır.

Güneş (2012) göç nedeniyle Türkiye'deki kamplarda yaşayan çocukların Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin gelişim ilkesine göre durumlarını incelemeyi amaçladığı araştırmasında Rus-Çeçen savaşından sonra İstanbul'a gelen 113 Çeçen çocuğuyla görüşmeler gerçekleştirmiştir. Araştırma sonucunda, çocukların çoğunluğunun okula gidemediği, yeni göç etmiş çocuklarda uyum sorunları yaşandığı, ekonomik anlamda zorlanmalarla karşılaştıkları, refah düzeylerinin düşük olduğu, oyun oynamalarının engellendiği, sağlığa erişimde sorunlar yaşandığı, genel duygusal durumlarının ortalama olduğu, Türkiye'ye yönelik olumlu duygular taşıdıkları sonucuna

ulaşmıştır.

Kurt (2012), sağlık profesyonellerinin çocuk hakları konusundaki farkındalık ve tutumlarının değerlendirilmesi amacıyla gerçekleştirdiği araştırmasında 335 kişi ile görüşmüştür. Araştırma sonucunda, sağlık profesyonellerinde çocuk hakları konusunda yeterli bilinç ve bilginin bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Batur- Musaoğlu (2012), 2006 yılında hazırlanan 36- 72 aylık çocuklar için Okul Öncesi Eğitim Programı'nda çocuk haklarına ne oranda yer verildiğini belirlemek amacıyla yaptığı araştırmanın sonucunda, programda daha çok gelişme ve katılma hakkına yer verildiği, korunma hakkına çok az değinildiği, programın Sözleşmeyi temel alarak hazırlanmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Musayeva (2013) Avrupa Birliği, Türkiye ve Azerbaycan'da çocuk haklarının nasıl yer aldığını belirlemek amacıyla gerçekleştirdiği araştırmasında, ülkelerdeki çocuk haklarının tarihsel süreci ve genel durumu yasa, kurum ve kuruluşlar açısından incelemiştir. Araştırma sonucunda, çocuk haklarının tarihsel açıdan Avrupa Birliği ve Türkiye'de çok eski bir tarihe dayandığı, her üç ülkede de korunmaya muhtaç çocukların durumlarının iyileştirilmesine vurgu yapıldığı, Türkiye ve Azerbaycan'da çocukların korunması için gerekli önlemlerin alındığı, her üç ülkede de UNICEF'le işbirliği yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Öz-Akar(2013)çocukların eğitim hakkının Ulusal ve Uluslararası hukuktaki gelişimi ile günümüzdeki durumunu ortaya koymayı amaçladığı araştırmasında doküman analizi tekniği ile uluslararası belgeleri ve kanunları incelemiştir. Araştırma sonucunda, eğitim hakkına tüm belge ve kanunlarda yer verildiği, ancak kurumsal çoğulculuk ilkesinin sağlanamadığı, bunun için de öğretim kurumlarının tek biçimcilikten çıkarak, ebeveynlere ve çocuklara seçme özgürlüğünün verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Mamur- Işıklı (2013) çocukların çocuk hakları konusunda gerçek taleplerini ortaya çıkarmak amacıyla gerçekleştirdiği araştırmasında ortaokulda öğrenim gören çocuklarla görüşme yapmıştır. Araştırma sonucunda, çocukların kararlara katılma, kendini temsil etme, kendi sorumluluğunu taşıma, düşüncelerini ifade edebilme, toplum tarafından

saygı duyulma, önemsenme, değer verilme, politik eylemlerde bulunabilme gibi özgürleştirici, bağımsızlaştırıcı hak taleplerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Uçuş (2013) hazırlamış olduğu çocuk hakları eğitim programına yönelik çocukların görüşlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirdiği araştırma sonucunda, çocukların programdan sonra çocuk haklarına yönelik farkındalık kazandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Durgut (2014), İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi öğretim programında çocuk haklarına ne ölçüde yer verildiğini belirlemek amacıyla yaptığı araştırmada, doküman analizi tekniğini kullanmıştır. Araştırma sonucunda, sınıflara göre programda yer alan çocuk hakları konularının farklılaştığı ve düşük yoğunlukta olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bülbün-Aktı (2014) TRT Çocuk Kanalında okul öncesi dönem çocuklarına yönelik yayınlanan çizgi filmlerde çocuk haklarına ne oranda yer verildiğini belirlemek amacıyla yaptığı araştırma sonucunda, çizgi filmlerde en fazla yaşama hakkına yer verildiği, bunu sırasıyla gelişme, katılım ve korunma hakkının izlediği sonucuna ulaşılmıştır.

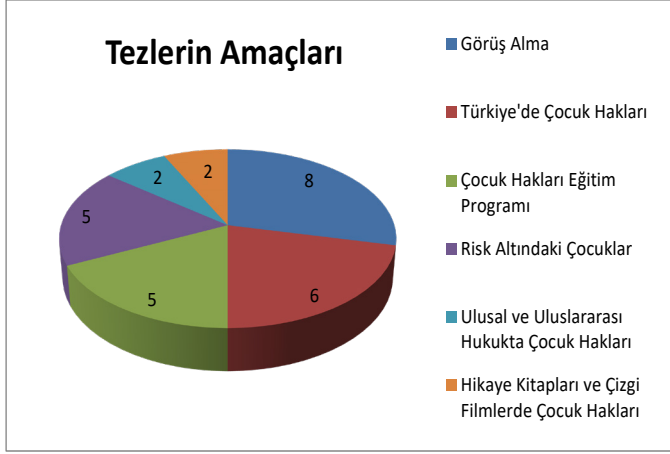
Ateş (2015) ilköğretim okullarında görev yapmakta olan sınıf öğretmenlerinin çocuk haklarına yönelik görüşlerini almak amacıyla gerçekleştirdiği araştırmasında 37 öğretmenle görüşmüştür. Araştırma sonucunda sınıf öğretmenlerinin çocuk haklarını bilmelerine rağmen uygulamadıkları, uygulamama nedenlerinin ise kendilerinden ya da dışarıdan gelen etkilere dayandırıldığı görülmüştür.

Şimşek (2016) Türkiye'de 2005 yılından sonra çocuk haklarına yönelik ne tür ilerlemelerin bulunduğunu tespit etmek amacıyla yaptığı araştırmanın sonucunda yasalarda ve kanunlarda çocuk haklarına yönelik maddeler olsa da bunların gerçek hayatta uygulanamaz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ergen (2017) okul müdürlerinin bayrak törenlerinde yaptıkları konuşmaları çocuk hakları açısından incelemeyi amaçladığı çalışmasında 12 yönetici ile görüşmüştür. Araştırma sonucunda, müdürlerin çocuk haklarına yönelik olumlu ve olumsuz tarzda konuşmalarının olduğu belirlenmiştir.

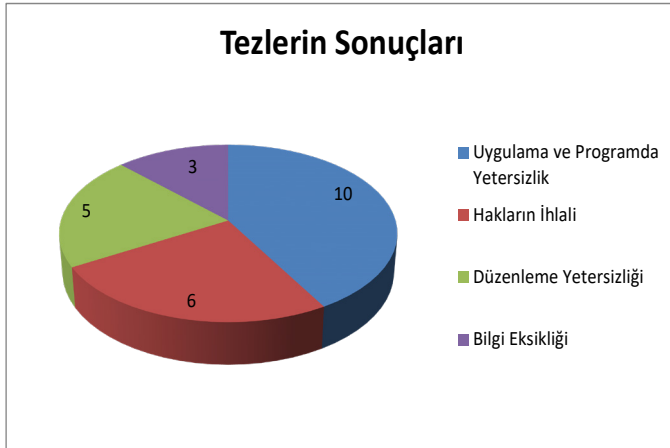
Özdemir-Doğan (2017) çocuk hakları eğitiminde uzman sınıf öğretmenlerinin perspektifinden etkili çocuk hakları eğitiminin nasıl olması gerektiğini belirlemek amacıyla

gerçekleştirdiği araştırmasında altı sınıf öğretmeni ile görüşmüştür. Araştırma sonucunda, öğretmenlerin sınıfta çocuk haklarını öğretmek ve yaşatmak için etkili uygulamalar yaptıkları, çocuklara sorumluluk verdikleri ve onların katılım hakkına saygı gösterdikleri sonucuna ulaşmıştır.

Şekil 1. Lisansüstü Tezlerinin Amaçları

Şekil 1 incelendiğinde, çocuk hakları ile ilgili tezlerin büyük çoğunluğunda öğretmen/yönetici, sağlık profesyoneli ve çocukların görüşlerini incelemek (n=8) amaçlanmış, bu amacı sırasıyla Türkiye'de çocuk haklarının mevcut durumunun incelenmesi (n=6), Çocuk Hakları eğitim programlarının incelenmesi (n=5), Risk altındaki çocukların incelenmesi (n=5), Ulusal ve Uluslararası hukukta çocuk haklarının incelenmesi (n=2) ve Hikaye kitapları ve çizgi filmlerde çocuk haklarının incelenmesi (n=2) amaçları izlemiştir.

Şekil 2. Lisansüstü Tezlerin Sonuçları

Şekil 2'de görüldüğü gibi tezlerde en fazla ulaşılan sonucun Uygulamada ve Programda yetersizliklerin olması (n=10) olduğu bulunurken, bu sonucu sırasıyla Hakların ihlal

edilmesi (n=6), Düzenlemelerin yetersiz olması (n=5) ve Bilgi eksikliği (n=3) sonuçlarının izlediği belirlenmiştir.

TARTIŞMA

Çocuk haklarına yönelik nitel araştırma deseninde yapılan lisansüstü tezlerinin incelenmesi amacıyla yapılan araştırma sonucunda, en fazla yüksek lisans tezine rastlanmış, tezlerin en fazla Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde ve Sosyal Hizmetler Ana Bilim Dalı'nda ve 2013 yılında yapıldığı, en fazla görüşme tekniğinin kullanıldığı belirlenmiştir.

Tezlerde en fazla amaçlanan konunun, öğretmen/yönetici, sağlık profesyoneli ve çocukların görüşlerinin alınmasının olduğu belirlenmiştir. Bu durumu, herhangi bir konuda, o konunun muhatabı olan kişilerin görüşlerine başvurarak açıklamak gerçeği ile açıklamak mümkün görülmektedir. Nitekim çocuk haklarında çocukların kendilerinin, öğretmenlerinin ve iletişim ve etkileşimde buldukları kişilerin çocukların en temel haklarına yönelik görüşleri, hem onların bu konudaki inançlarını göstermesi, uygulamalarına yansması, günlük yaşamda kullanma sıklıklarının belirlenmesi, hem de gelecek nesillere aktarılması açısından önem taşımaktadır (Jerome 2009; Koran 2015).

Araştırma sonucunda tezlerde ikinci sırada amaçlanan çocuk haklarının mevcut durumlarının incelenmesi olduğu, bunu Çocuk Hakları Eğitim Programının incelenmesi, Ulusal ve Uluslararası hukuktaki durumunun incelenmesinin izlediği belirlenmiştir. Bu durumu ise günümüzde çocuk haklarının bölgesel ve küresel olarak incelenmesinin gerekliliğiyle açıklamak mümkündür. Geleceği şekillendirecek olan çocukların sağlıklı bir yetişkin olabilmesi, ona küçük yaşlardan itibaren sağlanabilecek olanak ve haklarla mümkündür. Bu hakların sağlanıp sağlanmadığı ise uygulanan eğitim programının, kanun ve düzenlemelerin ve günlük yaşamda kullanılma durumlarının belirlenmesi ile olanaklı hale gelebilir (Karakaş ve Çevik 2016).

Tüm bu noktalarda araştırmalarda, mevcut durumun, eğitim programının ve ulusal ve uluslararası hukuksal düzenlemelerin araştırılması ile söz konusu olabilir. Araştırma sonucunda amaçlanan bir diğer konunun risk altındaki çocukların durumlarının değerlendirilmesi olduğu bulunmuştur. Araştırmada risk altındaki çocukların

durumlarının incelenmesinin amaçlanmasını, bu çocukların durumlarına bağlayarak açıklamak mümkündür. Her ne kadar çocuk hakları tüm çocuklar için hayati öneme sahip olsa da, risk altındaki çocuklar için bir o kadar daha önemlidir. Risk altındaki çocuklar birtakım nedenlerle korunma, kollanma, sağlıklı bakım ve büyütülme olanağından mahrum olan çocuklardır. Bu çocuklar geniş bir grubu oluşturmaktadır. Çalışan, suça sürüklenen ve göç etmiş çocuklar da bu çocuklardan bazılarıdır. En temel haklardan uzak olan bu çocukların durumlarının incelenmesinin aynı zamanda çocuk haklarına yönelik toplumsal bakış açısını yansıtacağından (Yıldız 2011; Güngör 2013) tezlerde bu çocukların durumlarının incelenmesinin amaçlandığı düşünülmektedir. Tezlerde düşük yoğunlukta da olsa amaçlanan son bulgu ise hikaye kitaplarında ve çizgi filmlerde çocuk hakları kavramlarının incelenmesidir. Bu durumu ise çocukların iletişim ve etkileşimlerinde önemli yer işgal eden araçlara dayandırarak açıklamak gerekmektedir. Çocukluk döneminde çocuklar öğrenmeye oldukça açıktırlar ve bu dönemde onlara verilecek her türlü bilgi, onların ileriki dönemlerine yatırım olacaktır. Çocukların bu dönemde en fazla sevdikleri ve etkilendikleri araçlardan biri hikayeler, diğeri ise çizgi filmlerdir. Bu öğelerde yer alan ve oldukça soyut olan çocuk hakları somutlaştırılarak çocuğa sunulduğu için önemli hale gelmekte, çocuk somutlaşan öğeleri içselleştirerek yaşam tarzı haline getirmektedir (Genç ve Genç, 2016). Bu durumda tezlerde hikayelerde ve çizgi filmlerde çocuk hakları kavramının neden incelendiğini açıkladığı düşünülmektedir.

Araştırma sonucunda, lisansüstü tezlerde en fazla ulaşılan sonucun çocuk haklarında Türkiye’de uygulama ve programların yetersiz olması olduğu bulunurken, bu sonucu sırasıyla çocuk haklarının ihlal edildiği, çocuk hakları konusunda düzenlemelerin yetersiz olması ve bilgi düzeyinde eksikliklerin bulunması izlemiştir. Tezlerden elde edilen bu sonuçları Türk toplumunu ataerkil aile yapısına bağlayarak açıklamak mümkün görülmektedir. Ataerkil aile yapısında ebeveynlerin ve yetişkinlerin her söylediğine kayıtsız şartsız itaat edilmesi beklenmekte ve istenmektedir. Böyle bir durum çocuğun da hakları olabileceğini gerçeğini göz ardı etmekte ve mutlak itaati şart koşmaktadır (Gömleksiz vd., 2008; Sağlam, 2017). Bu duyguların günlük yaşama yansımaları sonucunda da çocuk hakları konusunda sorunlar yaşanacağı

düşünülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çocuk Haklarına yönelik nitel araştırma deseninde yapılan lisansüstü tezlerinin incelenmesi amacıyla yapılan araştırma sonucunda, en fazla yüksek lisans tezine rastlanmış, yapılan tezlerin çoğunluğu Sosyal Bilimler Enstitüsü ve Sosyal Hizmetler Ana Bilim Dalında, 2013 yılında ve görüşme tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Tezlerde en fazla öğretmen/ yönetici, sağlık profesyoneli ve çocukların görüşlerinin alınması amaçlanmış, en fazla ulaşılan sonucun program ve uygulamada yetersizlikler olduğu belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlara bağlı olarak

- Çocuk hakları konusunda toplumsal bilincin arttırılmasına yönelik çalışmaların yapılması
- Var olan uygulamalardaki eksikliklerin belirlenerek gerekli düzenlemelerin yapılması
- Çocuk haklarının günlük yaşamla bütünleştirilmesinin sağlanması
- Eğitim programlarının çocuk haklarını kapsayacak ve öğrenilenlerin uygulamaya aktarılmasını sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmesi
- Risk altındaki çocukların buldukları ortamdan çıkarılarak korunmaya alınmalarının sağlanması ve haklarının bu çocuklara iade edilmesi konusunda gerekli çalışmaların yapılması
- Devletin sosyal politikalarını tüm toplumu ve toplumdaki tüm bireyleri göz önüne alarak revize etmesi için çalışmalar yapılması önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Aktürk, S. (2006). Avrupa Birliği sürecinde Türkiye’de çocuk hakları ve güvenliği. Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mustafa Kemal Üniversitesi.
- Ateş, A. (2015). Yönetimsel açıdan sınıf öğretmenlerinin çocuk hakları konusunda bilgi sahibi olmalarının etkililiği üzerine bir çalışma. Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hasan Kalyoncu Üniversitesi.
- Atkins, M., Brown, G.A., Brown, G. (2002). Effective teaching in higher education. Rout ledge, London.

- Batur- Musaoğlu, E. (2012). MEB 36-72 aylık çocuklar için okul öncesi eğitim programının (2006) çocuk hakları açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara Üniversitesi.
- Baysan- Kobat, İ. (2009). Ulusal ve uluslararası hukukta çocuk hakları ışığında çocuk suçluluğu ve nedenleri. Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale Üniversitesi.
- Bülbün- Aktı, B. (2014). TRT Çocuk Kanalında yayınlanan okul öncesi yaş gruplarına yönelik çizgi dizilerin çocuk hakları açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi.
- Cankurtaran- Öntaş, Ö. (2004). Çocuk hakları ve sosyal hizmetin güçlendirilmesi yaklaşımı açısından suça yönelen çocuk-polis ilişkisi. Doktora Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi.
- Creswell, J.W. (2017). Araştırma deseni: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları. S.B. Demir (Çev.). Eğitim Kitap, Ankara.
- Çelen, N. (1995). Çocuk haklarına genel bir bakış. Hakimevi Yayınları, İstanbul.
- Dikmen, A. (1998). Çocuk haklarına dair sözleşme çerçevesinde İstanbul'da çalışan çocuklar üzerine bir değerlendirme. Doktora Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mimar Sinan Üniversitesi.
- Durgut, A. (2014). 2005 Sosyal Bilgiler dersi öğretim programlarının çocuk hakları açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Dumlupınar Üniversitesi.
- Erbay, E. (2011). Türkiye'de çocuk haklarını tanıtmaya, yaygınlaştırma ve izlemeye yönelik uygulamalarının analizi ve bir model önerisi. Doktora Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi.
- Ergen, M.K. (2017). Okul müdürlerinin bayrak törenlerinde yaptıkları konuşmaların çocuk hakları açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Yönetimi ve Denetimi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi- Marmara Üniversitesi.
- Genç, S.Z., Genç, F. (2016). Çocuk hakları bağlamında medyaya ilişkin aile görüşleri. (Çanakkale ili örneği). Uşak Üniversitesi Sos. Bilimler Dergisi, 9(2): 1-23.
- Gömleksiz, M., Kilimci, S., Akar-Vural, R., Demir, Ö., Koçoğlu- Melek, Ç., Erdal, E. (2008). Okul bahçeleri merceği altında: Şiddet ve çocuk hakları üzerine nitel bir çalışma. İlköğretim Online, 7(2): 273-287.
- Güneş, G. (2012). Çocuk hakları açısından Türkiye'deki sığınmacı çocuklar- Çeçen çocukları örneği. Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yalova Üniversitesi.
- Güngör, M. (2013). Risk altındaki çocukların aile yapıları ve suça yönelmeleri (Mersin ili örneği). Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 9(2): 421-434.
- Hodgkin, R., Newell, P. (2000). Çocuk haklarına dair sözleşme uygulama el kitabı. UNICEF Yayınları, Ankara.
- Jerome, L. (2009). Review of thinking citizenship by Tristian. McCowen Education Review.
- Karakaş, B., Çevik, Ö.C. (2016). Çocuk refahı: Çocuk hakları perspektifinden bir değerlendirme. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 18(3): 887-906.
- Karan, N. (2015). Öğretmenlere yönelik çocuk hakları ve hak ihlalleri eğitiminin değerlendirilmesi üzerine nitel bir çalışma. Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal, 1(2): 542-557.
- Kavak, F. (2005). Çocuk haklarının korunmasında polisin görev ve yetkilerinin uygulama açısından değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Polis Akademisi.
- Kurt, G. (2012). Yataklı sağlık kuruluşlarında çocuk ile ilgili sağlık hizmetlerinin çocuk hakları sözleşmesine uygunluğunun ve sağlık profesyonellerinin çocuk hakları konusundaki farkındalık ve tutumlarının değerlendirilmesi. Uzmanlık Tezi, Tıp Fakültesi, Kırıkkale Üniversitesi.
- Mamur- Işıklı, Y. (2013). Sosyal politika açısından Türkiye'de çocuk hakları sorunu: Alana ilişkin bir araştırma. Doktora Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İnönü Üniversitesi.
- Musayeva, G. (2013). Avrupa Birliği, Türkiye ve Azerbaycan Cumhuriyetlerinde çocuk hakları. Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Selçuk Üniversitesi.
- Öz- Akar, L. (2013). Çocuk hakları bağlamında çocuklarda eğitim hakkı. Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çığ Üniversitesi.
- Özdemir- Doğan, G. (2017). Çocuk hakları eğitiminde uzman sınıf öğretmenlerinin perspektifinden etkili çocuk hakları eğitimi: Anlayışlar ve uygulamalar. Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep Üniversitesi.

- Özdemir- Uluç, F. (2008). İlköğretim programlarında çocuk hakları. Doktora Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara Üniversitesi.
- Peker-Ünal, D. (2010). İlköğretim öğretmenlerine yönelik web tabanlı çocuk hakları eğitim programı. Doktora Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara Üniversitesi.
- Sağlam, M. (2017). Aile içi iletişim. In. Çocuk ve iletişim N. A. (Ed.). 305-335. Vize Yayıncılık, Ankara.
- Şimşek, B.Ş. (2016). Türkiye’de 2005 yılı sonrası çocuk haklarının gelişimi. Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi.
- Turan, S. (2011). Masalların çocuk hakları bağlamında çözümlenmesi. “Her güne bir masal” adlı kitap üzerine bir inceleme. Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara Üniversitesi.
- Turanlı, K. (2014). Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi çerçevesinde çocuğun ekonomik sömürüden korunma hakkı. Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Anadolu Üniversitesi.
- Uçuş, Ş. (2009). Çocuk hakları sözleşmesinin ilköğretim programlarındakiyeri ve sözleşmeye yönelik öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin görüşleri. Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi.
- Uçuş, Ş. (2013). Çocuk hakları eğitim programının hazırlanması ve değerlendirilmesi. Doktora Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi.
- Yıldız, C.B. (2011). Devlet egemenliği ve insan hakları rejimi altında çocuk hakları: Türkiye’de 2006-2010 yılları arasında terörle mücadele kanunuyla yargılanmış çocuklar. Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Bilgi Üniversitesi.